

Han Hanedanlığı Döneminde Rehin Sistemi *

Nurcan TÜRKER
Yrd. Doç. Dr. , Erciyes Üniversitesi Çin Dili ve Edebiyatı
nurcan@erciyes.edu.tr

Öz

Çin tarih boyunca komşu uluslarla ve kendi içindeki diğer güçlerle olan ilişkileri gereği farklı dönemlerde farklı politikalar uygulamıştır. Özellikle Han Hanedanlığı döneminde (M.Ö. 206 - M.S.220) dış devletlerle ilişkilerin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Hanedanlığın uyguladığı politikaların en önemlilerinden biri rehin sistemidir.¹ Rehin, ulus ilişkilerini korumak, geçici barış sağlamak, herhangi bir siyasi amaca ulaşmak için kullanılan bir araçtır. Tüm politikalarda olduğu gibi rehin sisteminde de karşılıklı çıkar söz konusudur. Rehin sistemi, Han Hanedanlığı döneminde sistemli bir şekilde kullanılmış, geçici süreyle barış sağlayabilmiş, ancak uygulama hatası yapıldığında büyük zararlar getirmiştir. Bu çalışmada rehin sisteminin ne amaçla ve nasıl uygulandığına, ekonomik, siyasi, askeri ve kültürel alanda etkilerine değinilmiştir

Anahtar Kelimeler: Rehin, Han Hanedanlığı, Hunlar, Barış Politikası, Kültürel Etkileşim.

The Hostage System During Han Dynasty

Abstract

China has implemented various policies during different periods of history, due to its relationships with the neighbouring nations and with the powers within. It is observed that especially during Han Dynasty (206 BC - 220 AD), there were abundant relations with other nations. One of the most important policies of Han Dynasty is the hostage system. The hostage is a tool to protect national relations, to establish temporary peace, or simply to achieve a political goal. As it is with all policies, mutual benefit is an important component of the hostage system. The hostage system was used systematically during Han dynasty and could establish temporary peace at times, but it also brought serious harm when carried out in the wrong way. In this paper the hostage system in Han Dynasty is studied regarding why and how it was implemented as well as its effects on economy, politics, military, and culture.

Keywords: Hostage, Han Dynasty, Huns, Peace Policy, Cultural Interaction.

* Bu metin, yazarın imzasını taşıyan 2013 yılına ait Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde savunulmuş olan "Han Hanedanlığı Döneminde Hunlarla Yürütülen Heqin (Akrabalık Yoluyla Barış Sağlama) Politikası ve Sonuçları" adlı yayınlanmamış doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Gönderen ya da kabul eden taraf göre değişiklik gösterdiğinden "Rehin gönderme veya kabul etme" yerine metnin içinde "rehin sistemi" kullanılmıştır. Çin genellikle rehini kabul eden taraftır.

Giriş

Çin kaynaklarında rehin; hizmetkâr, rehin kabul etmek, rehin göndermek anlamlarındaki Zhi Zi (质子), Shi Zi (侍子), Ru Shi Wei Zhi (入侍为质), Na Zhi Wei Chen (纳质为臣) gibi sözcüklerle ifade edilmiştir.

Rehin sistemi, devletlerarası ilişkilerde, geçici barış sağlamak, olası saldırıları önlemek, bir tarafın diğerine bağlılığını garanti altına almak vb. amaçlarla hanedan üyelerinden birinin diğer devlete rehin olarak gönderilmesine dayalı olarak uygulanan siyasi bir politika olarak tanımlanabilir. Rehin olarak gönderilen kişi çoğunlukla hükümdarın oğlu veya erkek kardeşi, tercihen hükümdarın veliahdıdır. Rehinin, herhangi bir siyasi amaca ulaşmada teminat olduğu, karşı tarafın güvenini kazanmak için veya çıkabilecek bir anlaşmazlığı önlemek amacıyla gönderildiği söylenebilir.

Yang, rehin göndermeyi “karşılıklı ve tek taraflı” olarak iki grupta ele almıştır. Karşılıklı gönderilen rehinler; iki devletin ya da iki grubun aralarındaki dostluk ilişkilerini güçlendirmeyi garanti etmek için olduğunu, tek taraflı gönderilen rehinin ise bağlılık ve sadakati garanti altına almak amacıyla yapıldığını belirtmiştir.²

Çin’de rehin uygulamasının ilk kez İlkbahar-Sonbahar, Savaşan Beylikler döneminde³ beylikler arasında gerçekleştiği bilinmektedir. Zuo Zhuan⁴’da kaydedildiğine göre; Zheng Beyi’nin oğlu Zheng Wu, başkentin doğuya taşınmasında Zhou Ping Wang’a yardım etmiştir. Daha sonra Zhou Ping Wang Zheng beyliğini zayıflatmak isteyince aralarında bir anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. Bu anlaşmazlığı ortadan kaldırmak ve tekrar güven sağlamak için iki tarafın birbirine rehin gönderdiği belirtilmiştir. Bu İlkbahar-Sonbahar dönemindeki ilk karşılıklı rehin gönderme olayıdır. Savaşan Beylikler döneminde sadece ülke içinde değil, komşu devletlerle de bu politikanın uygulandığı görülmektedir. Yan beyliğinin Dong Hularla başa çıkmak için rehin gönderdiği Shi Ji⁵, Xiong Nu Lie Zhuan⁶’da kaydedilmiştir.⁷

² Yang, Lien-Sheng, “Hostages in Chinese History”, Harvard Journal of Asiatic Studies, Vol.15No.3/4, Harvard-yenching Institute, 1952: s. 507.

³ Doğu Zhou Hanedanlığı dönemi Çin tarihçileri tarafından iki döneme ayrılmıştır: “İlkbahar Sonbahar Dönemi春秋时期” (M.Ö.771-M.Ö.403) ve “Savaşan Beylikler Dönemi 战国时期” (M.Ö. 403–M.Ö.221) İlkbahar Sonbahar döneminde sayıları yüzü aşkın beylik bulunmaktadır. Savaşan Beylikler dönemi ise adından da anlaşıldığı üzere beylikler sürekli savaş halindedir ve bu mücadelede yedi beylik ayakta kalmayı başarabilmiştir.

⁴ 左传 Zuo Zhuan: İlkbahar Sonbahar döneminin son yıllarında Lu beyliğinin tarihçisi olan 左丘明Zuo Qiu Ming tarafından yazılmış önemli bir tarih kitabıdır.

⁵ 史记Shi Ji (Tarih Kayıtları): 司马迁Si Ma Qian tarafından yazılmıştır. Çin’de tarih yazıcılığı resmi olarak Han Hanedanlığı döneminde başlamıştır ve sonrasında da sistemli bir şekilde

Qin Hanedanlığı⁸ döneminde sınır devletleri ile ilişkiler olmuş, Hunlara saldırılar düzenlenmiş, ancak Qin ile komşu devletlerarasında rehin alıp verme olayı kaydedilmemiştir. Sadece komşu devletlerin kendi aralarında rehin verme durumu olmuştur. Mo Dun'un⁹ Yue Zhilara gönderilmesi¹⁰ buna örnektir. Yukarıda bahsedilen gruplandırmanın ilkine, yani karşılıklı dostluk ilişkilerini güçlendirmek amacıyla yapıldığı söylenebilir. Ancak M.Ö. 2. yüzyıla kadar rehin gönderme ve kabul etme olgusunun sistemleşmemiş olduğu görülmektedir. Han hanedanlığı güçlendikten sonra oturmuş bir sistem haline gelen rehin politikasının esas olarak Yang'ın tek taraflı rehin gönderme politikası olduğunu söylemek mümkündür. Bu makalede öncelikle Han hanedanlığı döneminde uygulanan rehin sisteminin genel özellikleri hakkında bilgi verilecek ardından Han'ın en büyük rakibi olan Hunlarla yaptığı rehin anlaşmaları Batı bölgesindeki uluslarla olan ilişkiler de göz önünde bulundurularak değerlendirilecektir. Son olarak rehin sisteminin kültürel etkileşimde oynadığı role değinilecektir.

Han Hanedanlığı Döneminde Rehin

Rehin sistemi; Han döneminde güçsüz devletlerin, güçlü devletlerin saldırılarını önlemek için kullandıkları bir yumuşatma politikası haline gelmiştir. Dolayısıyla önceki dönemlere kıyasla amacında ve uygulanışında farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Ancak Han döneminin ilk yıllarında uygulanan bir politika değildir. Bu durumun nedeni şöyle açıklanabilir:

Han Hanedanlığı kurulduğu yıllarda (M.Ö.206) Çin ekonomik olarak çok zayıf bir durumdadır, dolayısıyla askeri alanda da güçsüzdür. Hunlar ise bu dönemde Mo Dun liderliğinde en güçlü dönemini yaşamaktadır ve sık sık Çin sınırlarını ihlal etmektedir. Çin bu durumdan kurtulma ve acilen sınır güvenliğini sağlama gayretindedir. Ordusu zayıf olduğundan savaşmak istememektedir. Bu nedenle bunu farklı yollarla gerçekleştirmeye çalışır. Han Hanedanlığı dönemi devlet ilişkileri incelendiğinde Hunlara ve

devam etmiştir. Resmi Hanedanlık Kayıtları olan "24 Tarih" Çin tarihindeki tüm hanedanlıklar hakkında bilgi içerir. Shi Ji de 24 Tarih kitabının ilkidir ve diğerlerinden farklı genel tarih kitabı olmasıdır. Han Shu ise sıralamada Shi Ji'den sonra gelen ve Han döneminin tarihi olaylarını içeren klasiktir.

⁶ Shi Ji'de bulunan Hunlarla ilgili bilgiler içeren bölümdür.

⁷ Lin, Cheng, *Xi Han Shi Qi Min Zu Guan Xi Zhong De "Zhi Zi" Xian Xiang* 西汉时期民族关系中的“质子”现象 (Batı Han Dönemi Ulus İlişkilerinde "Rehin" Olgusu), *Xin Jiang Da Xue Xue Bao*, 35/1, 2007, s.77.

⁸ Savaşan Beylikler dönemindeki yedi beylikten olan Qin Beyliği'nin merkezi otoriteyi sağlamasıyla Qin Shi Huang Di tarafından kurulan hanedanlıktır. (M.Ö.221-M.Ö.206)

⁹ Mo Dun: Metehan olarak da bilinen Hun lideri.

¹⁰ "Chan Yu'nün (Tou Man头曼) Mo Dun (冒顿) adında bir oğlu vardı. Daha sonra sevdiği bir *yan zhi*'dan (gözdesinden) oğlu oldu. Tou Man, Mo Dun'u uzaklaştırıp bu küçük oğlunu başa geçirmek istiyordu. Bu nedenle Mo Dun'u Yue Zhilara rehin olarak gönderdi."

Bkz. Jia Lu, Xu, *Han Shu* 94, *Lie Zhuan* 64, *Xiong Nu Zhuan*, s. 1862. , Jia Lu, Xu, *Shi Ji* 110, *Lie Zhuan* 50, *Xiong Nu Lie Zhuan*, s. 1322.

Batı Bölgesi'ndeki diğer devletlere hediye verme, eş verme (he qin), rehin kabul etme, kendi tarafına çekmeye çalışma gibi iç içe geçmiş ve zaman zaman birlikte yürütülen birçok politika uygulandığı göze çarpmaktadır. Bunlar arasında hanedanlık yeni kurulduğunda ortaya çıkan he qin politikası önemli bir yere sahiptir ve sıklıkla başvurulan bir barış yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısacası Çin zayıf olduğu dönemde savaşmak istemediğinden barış yapmayı tercih etmiştir. Komşu devletlere göre hiçbir üstünlüğü bulunmayan Han Hanedanlığı bu dönemde rehin politikası uygulamamayı tercih etmiştir.

Han Wu Di döneminde (M.Ö.140-M.Ö.86) durum tamamen değişmiş, he qin politikasıyla güçlenen hanedanlık artık barış politikalarından vazgeçmiş ve saldırılara başlamıştır. Bu dönemde Hunlarla karşılıklı olarak çok ağır kayıpların verildiği savaşlar yaşanmıştır. Han Wu Di savaş yanlısı tutumuyla Hunları zayıflatmaya çalışmıştır. Bu süreçte Xi Yu (西域) denilen "Batı Bölgesi" hakkında bilgi edinmek ve Hunlara karşı ittifak kurmak amacıyla M.Ö.138 yılında Zhang Qian'i (张骞-M.Ö.114-M.Ö.195) görevlendirmiş,¹¹ buradaki devletler hakkında bilgiler edinmiş bu bilgilere dayanarak bazen savaş bazen de barış yanlısı politikalar uygulamış ve rehin kabul etmeye de başlamıştır. Han Hanedanlığı döneminde Batı Bölgesi ile olan ilişkiler incelendiğinde, Shan Shan¹² (鄯善), Da Yuan (大宛), Ji Bin (犍宾), Kang Ju (康居), Ju Shi Hou Cheng Zhang Guo (车师后城长国) gibi birçok devletin Han Hanedanlığı'na rehin gönderdiği görülmektedir.¹³

Dolayısıyla rehin politikasının he qin politikasından daha sonra uygulandığını söylemek mümkündür. Bir başka deyişle zayıf ve dış saldırılara açık olduğu dönemde Han hanedanlığı geçici bir süre nefes almak için he qin politikasını uygulayarak hanedanlığın durumunu iyileştirme sürecine girmiş, güçlendikten sonra da gövde gösterisi amacını da güden rehin sistemini devreye sokmuştur. Daha doğru bir ifadeyle karşı taraf rehin göndererek hanedanlığı yumuşatma yoluna gitmek zorunda kalmıştır.

Rehin sisteminin siyasi anlamda amacı; diğer devletlerle ilişki kurarak, sınır bölgelerini hâkimiyet altına almak, yönetimi güçlendirmek, dolayısı ile kendi sınır güvenliğini sağlamaktır. Rehin, rehini kabul eden taraf için kendi gücünün bir simgesi, rehini gönderen taraf için ise karşı tarafa teslim

¹¹ Zhang Qian'in batı bölgelerine gidişi ile ilgili ayrıntılı bilgiler Shi Ji 123, Han Shu 61,94,96 bölümlerinde bulunmaktadır.

¹² Devletin önceki adı Lou Lan'dır. (楼兰)

¹³ Han Shu, 96, Lie Zhuan 66, Xi Yu Zhuan'da ayrıntılı bilgi mevcuttur.

olduklarının garantisini verme yoludur.¹⁴ Güçlü taraf için rehin almak, karşı tarafı kontrol altında tutmak ve diğer uluslara gücünü göstermek anlamlarına gelmektedir. Buradan rehini gönderen tarafın güçsüz, kabul eden tarafın güçlü olduğu görülebilmektedir. Dolayısıyla Çin'in bu politik sistemi zayıf olduğu dönemde değil, güçlenmeyle birlikte uygulamaya koyduğu açıktır.

Rehin sisteminin Han hanedanlığı ve azınlık ulus bölgeleri açısından bakıldığında karşılıklı çıkar amacı güden bir politika olduğu görülmektedir. Siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel alanda da etkisini göstermiştir. Politika iyi uygulandığında toplumsal kalkınma üzerindeki etkisi göz ardı edilemez, ancak uygulama hatası yapıldığında olumsuz gelişmelere sebep olduğu ve devletlerarası ilişkilere zarar verdiği görülmektedir.

Rehin kişi kendi ülkesine döndükten sonra eğer tahta geçebilirse genellikle hanedanlığın siyasi, askeri ve ekonomik gücünü de arkasına alır ve hanedanlığı ziyaret ederek iki ülke arasındaki yakın ilişkiyi korur. Rehlin kişi ayrıca kaldığı ülkedeki yenilikleri, stratejileri de öğrenecektir ve böylelikle ülkesine döndüğünde bunları uygulayabilecek, dolayısı ile sadece rehin kaldığı devlete değil, kendi devletine de hizmet etmiş olacaktır. Lou Lan ve Nan Yue ile uygulanan rehin politikası buna örnek olabilir. Nan Yue'den Han Hanedanlığı'na rehin olarak giden Yin Qi daha sonra ülkesinde hükümdar olur. Sonrasında Yin Qi'nin oğlu Han Hanedanlığı'na teşekkür etmek için gider. Han Hanedanlığı da bu ilişkiler çerçevesinde Min Yue'ye saldırması için Nan Yue'ye yardımcı olur.¹⁵

Ancak bazen de rehin politikası olumsuz şekilde sonuçlanabilir. İki devlet arasında yaşanan anlaşmazlıklar rehinin öldürülmesine, ya da rehinin bir bahane ile öldürülmesi büyük çatışmalara sebep olabilmektedir. Hatta bu olaylar bir kısır döngüye dönüşebilmektedir. Örneğin Wang Mang'ın Hunlardan gelen rehini öldürmesi Hun-Çin ilişkilerinin daha da bozulmasına neden olmuştur.

Hun-Çin İlişkilerinde Rehlin

Xuan Di¹⁶ dönemine kadar Çin'in Hunlarla ve batı bölgesindeki devletlerle olan ilişkileri savaşlarla ve bazen nefes alma politikalarıyla devam etmiştir. Bu dönemde Hunlarda iç karışıklık mevcuttur. Hu Han Ye'nin başa

¹⁴ Jin Sheng, Chen, *Shi Lun Zhi Zi Zai Jia Qiang Zong Fan Guan Xi Zhong De Zuo Yong Shi Lun* (Devlet İlişkilerini Güçlendirmede Rehlinin Etkisi Üzerine), *Gan Su Lian He Da Xue Xue Bao*, 26/6, 2010, s. 120.

¹⁵ Lin, Cheng, *Xi Han Shi Qi Min Zu Guan Xi Zhong De "Zhi Zi" Xian Xiang* (Batı Han Dönemi Ulus İlişkilerinde "Rehin" Olgusu), 2007, s.78.

¹⁶ 宣帝Xuan Di: M.Ö.73-M.Ö.49 yılları arasında tahta kalan Çin hükümdarıdır.

geçmesinden sonra da kendisini Chan Yu¹⁷ ilan edenlerle daha ciddi bir hal almıştır. Hu Han Ye, Tu Qi, Hu Jie, Ju Li, Wu Jie olmak üzere beş Chan Yu ortaya çıkmıştır ve birbirlerine saldırmaktadır. Jun Chen Chan Yu ve Hu Han Ye'nin ağabeyi Zhi Zhi Gu Du Hou Chan Yu olarak ortaya çıkmış isimlerdir. Bu iç karışıklık sonucunda kalan iki isim Hu Han Ye ve ağabeyi Zhi Zhi'dır.

Hunlarda durum böylesine karışıkken Hu Han Ye de Han'a tabi olup olmamak konusunda ileri gelenlerin görüşlerini almıştır. Farklı görüşler olsa da Hu Han Ye bu planı uygulamak için halkıyla sınıra yaklaşmış ve oğlunu Han imparatoruna rehin olarak göndermiştir Zhi Zhi Chan Yu de aynı şekilde oğlunu Han'a göndermiştir. Han Hanedanlığı gönderilen her iki rehini de kabul etmiştir. Daha sonra Hu Han Ye Chan Yu ve Zhi Zhi Chan Yu bazen kendileri bazen de elçiler aracılığı ile pek çok kez Han sarayına ziyarette bulunmuşlardır. Bu ziyaretlerde karşılıklı olarak değerli hediyeler sunulmuştur. Fakat bu ziyaretleri incelediğimizde Han hanedanlığı imparatorunun Hu Han Ye'ye daha cömert davrandığı görülmektedir. Dolayısıyla Hunların Han hanedanlığına rehin göndermesi daha önce bahsedilen bağlılık ve sadakat gösterme amacını taşımaktadır.

Yuan Di başa geçtiğinde (M.Ö.48) Zhi Zhi ile ilişkileri giderek kötüleşen Hu Han Ye Chan Yu, Han imparatoruna mektup sunarak zor durumda olduğunu belirtmiş ve yardım istemiştir. Bu durum karşısında imparatorun Hu Han Ye'yi desteklemesinden rahatsız olan Zhi Zhi kendi topraklarının hanedanlıktan uzak olmasını da göz önünde bulundurarak Han imparatoruna mektup sunmuş ve rehin bulunan oğlunun geri gönderilmesini talep etmiştir. Hanedanlık da oğlunu geri götürmesi için Gu Zhi adında bir elçiyi görevlendirmiştir. Fakat Zhi Zhi Chan Yu, elçiyi öldürmüştür. İmparator, Gu Zhi'dan haber almak için Hu Han Ye'nin elçisinden yardım istemiş ve ardından iki kişilik bir heyetle Hu Han Ye'nin oğlunu kendisine göndermiştir. Hun topraklarına giden bu heyet Hu Han Ye'nin Zhi Zhi'ye karşı kendini koruyacak güce ulaştığını, çok sayıda Hun danışmanının Chan Yu'ye eski yerleşim bölgeleri olan kuzeye geri gelmesini önerdiğini görerek İmparatora bilgi vermeden Hu Han Ye ile bir anlaşma yapma yoluna gitmişlerdir. Bu anlaşmaya göre Han ve Hun ulusu bir ailedir, birbirlerini aldatmayacak ve saldırılarda bulunmayacaklardır. Düşman saldırısı olduğunda karşılıklı yardım edilecektir. Gönderilen görevliler dönüp bu durum hakkında imparatora bilgi verince, Han devletinin ileri gelenleri karşı çıkmış olsa da imparator anlaşmayı

¹⁷ Çince metinlerde Chan Yu olarak geçen bu sözcüğün karşılığı Türkçede hakan, han, kağan, hükümdardır. Türk tarihçileri Çince geçen bu sözcüğü tanhu, tanju, Chan Yu, şan yu olarak eserlerinde kullanmışlardır. Bu çalışmada Chan Yu sözcüğü kullanılmıştır.

feshettirmemiştir. Bunun üzerine Hu Han Ye de kuzeye eski topraklarına dönmüş ve Hunlarda huzur sağlanmıştır.¹⁸

Hu Han Ye Chan Yu ile başlayan Hun liderinin oğlunu Han'a göndermesi daha sonra adeta gelenek haline gelmiş ve başa geçen her Chan Yu oğlunu hizmet için Han hanedanlığına göndermiştir.

Hun-Çin ilişkileri böyle devam ederken M.Ö.5 yılında Han hanedanlığında rehin bulunan Wu Zhi Ya Si ölünce Hunlara gönderilmiş ve orada gömülmüştür. Bunun üzerine Chan Yu başka bir oğlu olan Zhi Liu Kun'u Han sarayına rehin olarak göndermiştir. Aynı yıl Wu Sunlar Hunlara saldırmış, Hunlar da karşı saldırıya geçip Wu Sunlara büyük zararlar verdirince bu kez Wu Sunlar Hunlara rehin göndermişlerdir.¹⁹

Wang Mang dönemine gelindiğinde (M.S.9) Hun-Çin ilişkileri bozulmuştur. Wang Mang'ın Hunlara unvanlar vermesi, Hunları karıştırmaya, parçalamaya yönelik çabalarda bulunması, Deng adında bir rehini diğer ulusların gözü önünde öldürmesi gibi yanlış tutumları devlet ilişkilerini bozmuş, Xuan Di'den beri süren refahı ortadan kaldırmıştır. Kuzey sınırlarında eskisi gibi halk ve hayvanlar kalmamış, bozkırlar cesetlerle dolmuştur. Wang Mang'ın hiçbir itibarı kalmamış ve Han ordusu tarafından öldürülmüştür.

Politik uygulamalardan anlaşıldığı üzere Han'a bağlı bulunduğu müddetçe, ya da güçsüz olan taraf güçlü olan tarafa boyun eğdiği sürece problem yaşanmadığı, ilişkilerin sorunsuz bir şekilde devam ettiği görülmektedir. Aksi taktirde rehin politikası yeni çatışmaların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Doğu Han Hanedanlığı²⁰ döneminde başkent Luo Yang'a taşınmıştır. Yeni yönetim, Wang Mang yönetimiyle zarar gören ülkeyi tekrar düzene koyma çabası içindedir. Bu dönemde Hun devleti de Çin saldırılarından ve taht kavgalarından yorgun düşmüştür. Hun devleti artık Kuzey ve Güney olmak üzere ikiye bölünmüştür. Güney Hunlar Çin ile iyi geçinmeyi tercih etmiştir ki böylelikle Kuzey Hunlara karşı kendilerini güvence altına alma amacındadır. Güney Hunlar Han ordusuyla birlikte Kuzey Hunları yenilgiye uğratmıştır. Bu şekilde saldırılar sürerken Kuzey Hun Lideri Feng Hou Yong Yuan 16. yılında (M.S.104) elçiyle Han sarayına hediyeler göndererek Hu Han Ye zamanındaki gibi he qin anlaşması yapmak istemektedir, He Di ise söz vermemiştir, fakat Hun liderine hediyeler göndermiştir, elçi görevlendirmemiştir. Yuan Xing, Yuan yılında (M.S.105)

¹⁸ Jia Lu, Xu, *Han Shu* 94, *Lie Zhuan* 64, *Xiong Nu Zhuan*, s. 1889–1893.

¹⁹ Jia Lu, Xu, a.g.e. s. 1900.

²⁰ M.S.25-220 yılları arasında hüküm sürmüştür.

yine Kuzey Hun lideri elçiyle ülkesinin durumunun kötü olduğunu, bu nedenle hediye gönderemediğini, fakat oğlunu rehin olarak gönderebileceğini belirterek anlaşma yapmak istemiştir. Hanedanlık yine elçiye söz vermemiş, sadece hediye göndermiştir.²¹ Ancak Güney Hunlar hanedanlık ile iyi geçinmeyi tercih ettiğinden, başka bir ifadeyle imparatora bağlılığını bildirdiğinden “her yıl Güney Hun liderinin oğlunu hizmet için hanedanlığa rehin gönderdiği”²² bilinmektedir.

Doğu Han dönemi başlarında istikrarlı ve güçlü bir devlet görünmemektedir ve diğer devletlerden gelen rehin gönderme isteğini dahi kabul etmemiştir. Ming Di döneminde kısa süreliğine istikrarı sağlamış ve yine Hunlara saldırmayı tercih etmiştir.²³

Görüldüğü üzere Hu Han Ye'nin tahta geçmesinden itibaren gelenek haline gelen rehin gönderme sistemi, ilişkiler Wang Mang ile bozulana kadar sorunsuz bir şekilde devam etmiştir. Dolayısıyla bağlılık ve sadakatin simgesi olarak görülen rehin sistemi M.Ö.56 yılından M.S.7 yılına kadar sürmüştür.²⁴

Rehin Sisteminin Etkileri

Han Hanedanlığı döneminde diğer devletlerle dönüşümlü olarak uygulanan rehin sistemi siyasi ilişkilerin önemli bir parçası olmuştur. Karşılıklı çıkar amacı güdülen uygulanan bu sistemin doğru uygulanması devletlerarası ilişkilerin durumu ile paraleldir. Doğru uygulamalar her iki ülke için kazanç sağlarken yanlış uygulamalar istenmeyen olayların gerçekleşmesine sebep olmuştur. Görüldüğü üzere rehin sisteminin siyasi etkileri liderlerin tutumlarına bağlı olarak değişebilmektedir. Bunun yanı sıra bu sistemin askeri, kültürel, ekonomik olarak pek çok etkisi bulunmaktadır.

Askeri alanda ele alındığında rehin sisteminin uygulanmasıyla savaşların azaldığı görülmektedir. Hunlar Çin için her zaman kuzeyde bir tehdit unsuru olmuştur. Hu Han Ye dönemine kadar karşılıklı ağır kayıplar verilmiştir. Bilindiği üzere Han Wu Di dönemi savaş kayıtları ile doludur ve yüz binlerce kayıptan bahsedilmektedir. Savaşlar ekonomik, siyasi birçok alanda devleti ve halkı zor duruma düşürmüştür. Rehin sistemi yöneticiler tarafından en az maliyetle sınır bölgelerini yönetme şekli olarak

²¹ Jia Lu, Xu, *Hou Han Shu 119, Lie Zhuan 79, Nan Xiong Nu Zhuan*, s.1791.

²² Li Wen Ying, *Liang Han Zhizi Zhidu de Yingxiang he Zuoyong Ping Shu 两汉质子制度的影响和作用评述* (Han Dönemi Rehin Sisteminin Etki ve Rollerinin İncelenmesi), 2010: s.52

²³ Zhang, Hu Ling, *Liang Han Shiqi Zhizi Zhidu de Shidai Tese, 两汉时期质子制度的时代特色* (Han Dönemi Rehin Sisteminin Dönemsel Özellikleri), Huaxia Wenhua, 2009, s. 31.

²⁴ Hunlardan Han Hanedanlığı'na rehin olarak gidenlerin listesi metnin sonunda verilmiştir.

görülmüştür. Savaşların, dolayısıyla askeri harcamaların azalması ve halkın huzuru için kayda değer bir politika olduğu düşünülmüştür.

Xuan Di dönemi barışın, toplumsal huzurun sağlandığı, üretimin geliştiği, ülkenin gücünün eski haline geldiği bir dönemdir. Han Shu'da "kuzeyde Xuan Di'den itibaren uzun süre işaret dumanı görülmediği, halkın refah içinde yaşadığı, hayvanların rahatça dolaştığı" belirtilmiştir. Bunların dışında dostluk ilişkileri sürerken askeri yardımlaşma, birbirlerinin askerlerini, atlarını, oklarını kısacası ordularını kullandıkları da bilinmektedir. Bu sayede farklı savaş deneyimleri kazanılmış ve savaş stratejileri geliştirilmiştir ve yine iki taraflı çıkar sağlanmıştır. Kısacası rehin sistemi askeri etkileşimi de beraberinde getirmiştir.

Hanedanlığa rehin olarak gönderilen kişi imparatora hediye sunmak zorundadır. At, inek, koyun, deve, deri, kürk genellikle sunulan hediyelerdendir. Da Yuan devletinin gök atları meşhurdur ve hanedanlığın özellikle bu atları istediği bilinmektedir. Hediye edilen kürkler hanedanlığın soyluları ve halk tarafından giyilmiştir. Böylece Çin halkının da vizyonu genişlemiş diğer devletlerin yaşam tarzını anlamalarını sağlamıştır.

Komşu devletlerden gelen farklı hediyelerin yanı sıra el sanatları ürünleri de Çin'e girmiştir. İpek yolunun açılmasıyla batı bölgesindeki çeşitli ürünler kesintisiz olarak hanedanlığa gelmiştir. Yonca, nar, üzüm, ceviz salatalık, bakla, havuç, sarımsak gibi yiyeceklerin Çin'de tanınması halkın günlük yaşamda yiyecek alışkanlıklarının da değişmesine sebep olmuştur. Pipa, arp, flüt gibi müzik aletlerini de tanınmış ve törenlerde kullanılmaya başlanmıştır. Uzak ya da yakın diğer devletlerden gelen mallara "hu wu (yabancı mallar)" adı verilmiştir. Bu hediyeler elbette ki tek taraflı olmamıştır. Çin bu hediyeleri kabul ederken her zaman karşı tarafa yüklü miktarda hediye göndererek karşılık vermiştir. (Li: 2010.s.45,46)²⁵

He qin ya da rehin hangi politika uygulanırsa uygulansın karşılıklı hediye alıp verme adeti kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Birbirleri ile komşu olmasına rağmen yerleşik ve göçebe toplum yapısı ile yaşam tarzları bakımından birbirlerinden olabildiğince uzak olan bu farklı toplulukların kendi kültürlerine ait eşyaları hediye etmesi, aralarında kültürel etkileşim sağlanmış ve o toplumun ihtiyacı olarak görülmesi de kendine yer bulmuştur.

Sonuç Yerine

İmparatorluğun gerek ekonomik, gerek askeri gerekse siyasi anlamda gücünü önemli ölçüde yitirdiği bir dönemde iktidarı ele geçiren Han hanedanlığı, uyguladığı politikalarla Çin coğrafyasında devletin yeniden

²⁵ Li, Wen Ying, Liang Han Zhizi Zhidu de Yingxiang he Zuoyong Ping Shu 两汉质子制度的影响和作用评述 (Han Dönemi Rehin Sisteminin Etki ve Rollerinin İncelenmesi), 2010, s. 45- 46.

yükselişine en büyük katkısı yapmıştır. Rehin sistemi Han'ın sınır güvenliğini sağlamak, diğer devletlerin gözünde saygınlık kazanmak ve en önemlisi kendisine tehdit olma potansiyeline sahip olmakla birlikte görece olarak zayıf düşmüş komşu devletleri kendisine bağlamak üzere kullandığı politika olarak karşımıza çıkmaktadır.

Rehin politikasının kendisi barışı sağlayan bir uygulama olmaktan ziyade hanedanlığın gücünün ve komşu devletlerle ilişkilerinde sahip olduğu gücün bir sembolü olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır. Yukarıda görüldüğü üzere anlaşmaya taraf olan devletlerin karşılıklı güç dengesine dayalı olarak rehin sisteminin uygulanmasının doğurduğu sonuçlar değişmektedir. Bazen barışın kalıcı teminatı olurken bazen de kanlı savaflara yol açabilmektedir. Dolayısıyla Han hanedanlığı, onun en büyük rakibi olan Hunlar ve batı bölgesindeki devletlerle ilişkilerinde bir denge unsuru olarak kullanmaya çalışmıştır.

Çin istediğini elde edemediğinde saldırıya geçmiş, saldırıya uğrayan taraf ya Hunlarla işbirliği yapmış, ya da bu saldırı karşısında Çin'e bağlılığını belirterek rehin göndermiştir. Çin ile işbirliği yapıldığını duyan Hunlar bu duruma karşı çıkıp saldırıya geçmiştir. Bu devletlerin bazen hem Hunlara hem de Çin'e rehin gönderdikleri de göze çarpmaktadır. Dolayısıyla buradan batı bölgesindeki devletlerin Hunları ve Çin'i iki güçlü devlet olarak gördükleri ve bu iki gücün sürekli bir rekabet halinde oldukları anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede Han hanedanlığı Batı bölgesindeki uluslarla çatışma halindeyken Hunlarla, Hunlarla çatışma halindeyken Batı bölgesindeki uluslarla rehin anlaşmaları yoluyla bir tarafla barış halinde olarak diğerine karşı kendisini daha güçlü konuma getirmeye çalışmıştır. Ancak bazen bir tarafla yapılan rehin anlaşması diğer devletlerin de kendi aralarında rehin anlaşmaları yoluyla ittifak kurmalarına da yol açmıştır.

Diğer taraftan rehin sistemi bu coğrafyada bambaşka yaşam tarzı ve kültüre sahip olan uluslararası kültürü alışverişi de zenginleştiren bir politika olarak değerlendirilebilir. Rehin verilmesi ya da alınması sürecinde karşılıklı olarak verilen hediyeler ve kurulan ilişkiler bu ulusların birbirilerini daha yakından tanımalarına ve bir diğerinin kültürel zenginliklerini kendisine aktarmasına da vesile olmuştur.

Batı Han Hanedanlığı Döneminde Hunlardan Han Hanedanlığı'na Rehin Olarak Gönderilenlerin İsim Listesi

YIL/ DÖNEM	DÖNEMİN HUN LİDERİ	REHİN GİDEN
M.Ö.56 (Xuān Dì Dönemi)	呼韩邪单于 (Hū Hán Yé Chán Yú)	Oğlu 铢娄 (Zhū Lóu)
M.Ö.56 (Xuān Dì Dönemi)	郅支单于 (Zhì Zhī Chán Yú)	Oğlu 驹于利受 (Jū Yú Lì Shòu)

Hū Hán Yé'nin Ölümünden Sonra	复株累若鞮单于 (Fù Zhū Lèi Ruò Dī Chán Yú)	Oğlu 醯谐屠奴候 (Xī Xié Tú Nù Hóu)
M.Ö.23 (Chéng Dì Dönemi)	搜谐若鞮单于 (Sōu Xié Ruò Dī Chán Yú)	Oğlu 胸留斯候 (Qú Liú Sī Hóu)
M.Ö.15 (Chéng Dì Dönemi)	车牙若鞮单于 (Jū Yá Ruò Dī Chán Yú)	Oğlu 乌夷当 (Wū Yí Dāng)
M.Ö.9 (Chéng Dì Dönemi)	乌珠留若鞮单于 (Wū Zhū Liú Ruò Dī Chán Yú)	Oğlu 乌知牙斯 (Wū Zhī Yá Sī)
Wū Zhī Yá Sī'nin Han Hanedanlığı'nda rehin iken M.Ö.3 yılında ölmesinden sonra	乌珠留若鞮单于 (Wū Zhū Liú Ruò Dī Chán Yú)	Oğlu 稽留昆 (Jī Liú Kūn)
M.Ö.6-M.Ö.2 Āi Dì Dönemi	乌珠留若鞮单于 (Wū Zhū Liú Ruò Dī Chán Yú)	Ji Liu Kun'un ağabeyi ve eşi (Da Ju Fang ve eşi)
M.Ö.6-M.Ö.2 Āi Dì Dönemi	乌珠留若鞮单于 (Wū Zhū Liú Ruò Dī Chán Yú)	Da Ju Fang'ın ağabeyi ve eşi
M.S.7 Wáng Mǎng Dönemi	乌珠留若鞮单于 (Wū Zhū Liú Ruò Dī Chán Yú)	Erkek kardeşi

Kaynakça

- Bai, Shou Yi, **An Outline History of China**, Foreign Languages Press, Beijing, 2010.
- Chen, Jin Sheng, **Han Xiong Zhi Zi Guan Xi Ji Qi Zuo Yong Shu Ping** 汉匈质子关系及其作用述评 (Han-Çin Rehin İlişkisi ve Rolü Üzerine İnceleme), *Gan Su Lian He Da Xue Xue Bao*, 25/3, 2009.
- Chen, Jin Sheng, **Shi Lun Zhi Zi Zai Jia Qiang Zong Fan Guan Xi Zhong De Zuo Yong** 史论质子在加强宗番关系中的作用 (Devlet İlişkilerini Güçlendirmede Rehinin Etkisi Üzerine), *Gan Su Lian He Da Xue Xue Bao*, 26/6, 2010.
- Cheng, Lin, **Xi Han Shi Qi Min Zu Guan Xi Zhong De "Zhi Zi" Xian Xiang** 西汉时期民族关系中的“质子”现象 (Batı Han Dönemi Ulus İlişkilerinde “Rehin” Olgusu), *Xinjiang Üniversitesi Dergisi*, 2007.
- Fairbank, John K. Twitchett Dennis, **“The Cambridge History of China”**, Volume I. The Ch'in and Han Empires, Cambridge University Press, 2008.
- Grand, Hardy-Kinney, Anne Behnke, **“The Establishment of the Han Empire and Imparial China”**, Greenwood Press, 2005.
- Li, Wen Ying, **Liang Han Zhizi Zhidu de Yingxiang he Zuoyong Ping Shu** 两汉质子制度的影响和作用评述 (Han Dönemi Rehin Sisteminin Etki ve Rollerinin İncelenmesi), 2010.
- Türker, Nurcan, **“Han Hanedanlığı Döneminde Hunlarla Yürütülen Heqin (Akrabalık Yoluyla Barış Sağlama) Politikası ve Sonuçları”** Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (yayınlanmamış doktora tezi), Ankara, 2013.
- Xu, Jia Lu, **“Er Shi Si Shi Quan Shi 二十四史全译 (Açıklamalı 24 Tarih)”** Shi Ji, Juan 110, Lie Zhuan 50, Xiong Nu Lie Zhuan, Han Shu 94, Lie Zhuan 64, Xiong Nu Zhuan, Hou Han Shu 119, Lie Zhuan 79, Nan Xiong Nu Zhuan, Han Yu Da Ci Dian Chu Ban She, Shang Hai, 2004.
- Yang, Lien-Sheng, **“Hostages in Chinese History”**, *Harvard Journal of Asiatic Studies*, Vol.15No.3/4, Harvard-Yenching Institute, 1952.

Zhang, Hu Ling, **Liang Han Shiqi Zhizi Zhidu de Shidai Tese**
两汉时期质子制度的时代特色 (Han Dönemi Rehin Sisteminin Dönemsel
Özellikleri), Huaxia Wenhua, 2009.

Kaynakça / Reference

MLA veya APA kaynakça sistemine göre kaynaklar belirtilir.

MLA veya APA kaynakça sistemine göre kaynaklar belirtilir.

